

Гудінова І. Л.

**ПРОТОНАРАТИВ ЯК ЦІННІСНО-СМИСЛОВА ОСНОВА
САМОПРОЕКТУВАННЯ В БЛОГОСФЕРІ**

Гудінова І. Л. Протонаратив як ціннісно-смыслова основа самопроекткування в блогосфері.

***Анотація.** Показано, як віртуальна реальність здатна впливати на самопроекткування особистості. Подано короткий огляд нового Інтернет-жанру людської творчості у блогосфері, а саме мотиваторів та демомотиваторів (протонаративів). Обґрунтовано поняття «протонаратив». Описані функції мотиваторів та демомотиваторів, такі як: ціннісно-смыслове регулювання при створенні особистісного життєвого проекту, оцінювання істинності моральних домен соціокультурного знання, конструювання нових реальностей та ін.*

По суті, мему є досить розповсюдженою інформацією, але їх функціонування має помітні фізичні і поведінкові наслідки. Мему вважаються інформаційним благом завдяки своїй лаконічності. Такі тексти чи чужі життєві смисли, стають для віртуальної особистості близькими («естетичне чуже як забуте своє», здатне переструктурувати та естетизувати попередні переконання та все життя.

Використання протонаративів приводить до кількісних змін, а саме: конкретизації переосмисленої ситуації; підвищення емоційного рівня і самоповаги; текстова лаконічність призводить до відчуття завершеності і отримання життєвої мудрості; людина стає здатною словом допомогти іншій людині (мемотерапія); виникає відчуття гармонії і остаточної упорядкованості життєвого досвіду. Людина постає перед «обличчям культурного абсолюту», в якому задіяні вищі потенції свідомості. Людина в них продовжує шукати сенси життєвих змін. Це тексти особистого зростання, а саме, ущільнена смыслова перспектива. Отже, протонаративна форма відображає життєвий досвід та свідчить словом про осмислення власного шляху.

Визначені важелі впливу протонаративів на психологію людини.

***Ключові слова:** мотиватор, демомотиватор, протонаратив, самопроекткування, віра, надія, мрія.*

Гудинова И. Л. Протонаратив как ценностно смысловая основа самопроектирования в блогосфере.

Аннотация. Показано, как виртуальная реальность способна влиять на самопроектирование личности. Представлен короткий обзор нового Интернет-жанра человеческого творчества в блогосфере, а именно, мотиваторов и демотиваторов (протонаративы). Обосновано понятие «протонаратив». Описаны функции мотиваторов и демотиваторов, такие как: ценностно-смысловое регулирование при создании личностного жизненного проекта, оценивание истинности моральных домен социокультурного знания, конструирования новых реальностей и так далее.

По сути, мемы – это чистая информация, но его функционирование имеет заметные физические и поведенческие последствия. Мемы считаются информационным благом благодаря своей лаконичности. Такие тексты или чужие жизненные смыслы, становятся для виртуальной личности близкими («эстетичное чужое как забыто свое»), способными переструктурировать и эстетизировать предыдущие жизненные убеждения.

Использование протонаративов приводит к количественным изменениям, а именно: конкретизации переосмысленной ситуации; повышению эмоционального уровня и самоуважения; текстовая лаконичность приводит к ощущению завершенности и получению жизненной мудрости; человек становится способным словом помочь другому человеку (мемотерапия); возникает ощущение гармонии и окончательной упорядоченности жизненного опыта. В данном случае, человек становится перед «лицом культурного абсолюта». В нем задействованы высшие потенции сознания. Человек продолжает искать смыслы жизненных изменений. Это тексты личного роста, а точнее уплотнённая смысловая перспектива. Следовательно, протонаративная форма отображает жизненный опыт и свидетельствует словом об осмыслении своего жизненного пути.

Определены рычаги влияния протонаративов на психологию человека.

Ключевые слова: мотиватор, демотиватор, протонаратив, самопроектирование, вера, надежда, мечта.

Gudinova I. L. Protonaratyv as a value-semantic basis for self-projecting in the blogosphere.

Abstract. It is explained a new virtual reality being able to impact on the person's self-projecting. It is presented a brief review of a new

Internet genre of the human creativity in the blogosphere, namely, motivators and demotivators (protonarratives). It is substantiated the notion "protonarrative" itself. It is described the functions of motivators and demotivators such as value-semantic adjustment in creating the personal life project, the evaluators of truth within the moral domain of socio-cultural knowledge, the designers of new realities and others.

In fact, the memes are pure information, but their functioning has got some distinguishable physical and behavioral consequences. Memes are considered to be an informational good thanks to their pithiness. Such texts or someone's strange life meanings are becoming close to the virtual person ("the aesthetically strange as the forgotten my own") is able to restruct and to aesthetize the previous opinions and the all life.

The usage of protonarratives is resulting to quantitative changes, they are the next: concretizing the over-thought situation; increasing the emotional level and self-respect are being improved; the text laconism is resumed to a feeling of finishing and receiving the life wisdom; the person becomes to be able to help another person (memotherapy); it is appeared the feeling of harmony and the final order of life experience. In this case the person appears in front of the "face" of the "cultural absolute". The highest potencies of the consciousness are activated in it. The person continues to search the sense of the life changes. These are texts of the personal improving, namely the compacted semantic perspective. Consequently, the protonarrative form is reflecting the life experience and is confirming with a word about understanding the own way.

It is pointed out the protonarratives influence items upon the person's psychics.

Key words: *motivator, demotivator, protonarrative, self-projecting, belief, hope, dream.*

Постановка проблеми. Досліджуючи психологічні особливості втілення особистого проекту в Інтернет щоденниках (блогів) ми виявили певні тенденції впливу Інтернету на процеси самопроєктування особистості.

Аналіз публікацій з теми дослідження. Насамперед, можна припустити, що Інтернет є одним із чинників залучення людини до самопроєктування. В ньому соціальне середовище облаштоване так, що дозволяє людині отримувати статус «безпосереднього члена суспільства» без проміжних ланок у вигляді груп, ідеологій, символічних культурних систем [1].

Наступна тенденція полягає у тому, що особистісні проекти часто мають за першоджерело протонаративні Інтернет форми, які породжують особисті наративи та ментативи. «Ментатив – це різновид внутрішнього дискурсу, що припускає ментальну подію (зміна картини світу) у свідомості людини» [9]. Відтак, так звана «проектнобрендова ідентичність у масовому суспільстві реалізується переважно у сфері вживання уже готових культурних форм, міфів, іміджів, тим самим відповідальність за себе, за самопроекування себе як бренду, розгортається переважно у сфері використання маскульту» [11; с. 56].

Основний виклад. Протонаративи «сміслові капсули» в Інтернеті відображені у вигляді мотиваторів (мемів), демотиваторів (демів), висловів та думок видатних людей, афоризмів, народної мудрості які вважаються «інформаційним благом», новим рівнем постановки мети, енергозбереженням при новому смислоутворенні і при конструюванні нового смислообразу. Такі зненацька віднайдені тексти, чи чужі життєві смисли стають для віртуальної особистості близькими: «естетичне чуже як забуте своє», і такими що здатні переструктурувати та естетизувати попередні переконання і соціокультурні цінності. Використання протонаративів приводить до кількісних змін, а саме: конкретизації переосмисленої ситуації; підвищення емоційного рівня і самоповаги; текстова лаконічність призводить до відчуття завершеності і отримання життєвої мудрості; людина стає здатною словом допомогти іншій людині (мемотерапія); виникає відчуття гармонії і остаточної впорядкованості життєвого досвіду завдяки утворенню самодостатнього образу зароджується життєстійкість.

І такі люди, які відштовхуються від чужих життєвих смислів для створення своїх життєвих смислів та проектів в Інтернет мережі, створили досить потужну мультикультурну спільноту. Тяжіння до максимального скорочення текстового масиву та більшої смислової насиченості завдяки лаконічності вислову та за допомогою додавання або сполучення з картинкою стає для багатьох життєвою / смисловою домінантою.

За умови перебування у вербально-візуальній культурі і виникнення нових впливових інформаційних Інтернет форм, науковці почали піддавати науковому осмисленню і вивченню змішані вербально-невербальні тексти, особливо в роботах із семіотики Е.Е. Анісімова, У. Ача, Р. Барта, І.М. Біляківа, В.М. Березіна, Л.С. Большакова, О.А. Вороніна, М.Б. Ворошилова, Л.У. Головіна,

Ю.А. Сорокіна, Ю.У. Тараса, Р. Якобсона. Тут буде слухним твердження В.Е. Чернявської про те, що «лінгвістика тексту здає свої позиції на користь семіотичного і культурного тлумачення тексту» [13]. Відтак, мовні і образотворчі (фотографія, малюнок, колір, шрифт) елементи сприймаються як єдине інформаційне ціле. Також ми дослухаємось думки Е.Е. Сапогової, яка відзначала, що «знак, символ, текст – все це інструменти не просто привласнення культури, але *особового самовизначення людини в культурі*, розширення меж самого себе, виходу за свої межі» [8].

Також на даний час виділяється як самостійна наукова дисципліна меметика, яка розглядає культурну інформацію, що поширюється в Інтернеті. При цьому мем є одиницею культури, де одне слово чи смисл викликає низку подібних смислів та інтерпретацій інформації. Вони виявляють глибинні образи мислення, які формують системи і впливають на поведінку людини. Крім того, вони містять в собі базові пакети думок, мотивів і інструкцій, які визначають те, як ми ухвалюємо рішення і розставляємо пріоритети в житті. Саме ж слово «мем» може бути зведене до французького "мої тете" («я сам», «рівне для рівного»), або ж до грецького «мітета» («імітувати», «імітація», «спадкоємство») [5]. Перша поява мема датована 1976 р. Р. Докінз в книзі «Егоїстичний ген». Сучасний меметичний рух починає відлік з середини 1980-х років.

Коротка меметична форма в психології була визначена Д. Прінсом у 1987 році як протонаратив, тобто «мінімальний наратив, для якого характерним є редукованість наративних компонентів і принципів» [15; 16]. Поняття протонаративу також широко використовували у своїх роботах П. Рікер, Ф. Левін, А. Зорін, Й. Ужаревич [17].

Протонаратив у психології визначається як літературна мікроформа, що має подієво-просторову часову організацію. Це розкриття *однієї події*, яка може відобразитись у таких формулах: початок-середина-кінцівка; зав'язка–розв'язка; постановка проблеми-рішення; очікування-задоволення, питання-відповідь до події. Тут не тільки тематична направленість (мораль, вічні цінності) а і поетика (мова, образність, ритм) та їх пізнавальна надійність. В них закладені слов'янські концепти: душа, дух, розум (наприклад: «Если у тебя получилось обмануть человека, это не значит, что он дурак, это значит, что тебе доверяли больше, чем ты этого заслуживаешь», «Простить первый раз – мудрость. Второй раз – великодушие. Третий раз –

глупость», «Главное в жизни – научиться все повороты судьбы превращать в зигзаги удачи»).

На думку А. Зоріна «сприйняття та осмислення текстової мікроформи є насамперед «літературним переживанням», що веде до «відчуття підсумку», тобто емоційною матрицею, яка намічає соціокультурні норми переживання [3].

Опора на певне соціокультурне смислове кліше, спонукає людину до певної структурованої самоорганізації та оптимізації свого буття. А свідомий вибір протонаративного тексту, є бажання спрямовувати себе в заздалегідь визначеному (бажаному) соціокультурному руслі, та спробувати в цьому напрямку свої сили. Шлях від сприйняття протонаративу до розгортання в свій наратив чи ментатив, є бажання освоїти, опанувати нові особисті можливості під новим кутом зору, та перетворити їх на вчинки. При самопроектванні людина відшліфовує такі якості, як наполегливість, здатність навчатись новому, самозобов'язання. З'являються нові можливості, перспективи, настрої на нескінчені самопроекти, майбуття. Тут відбувається вибір цінностей, змінюється внутрішній світ особистості, свобод, меж соціокультурної дозволеності.

Застосовуючи протонаратив (думку когось авторитетного), як ціннісно-смиловий старт для особистісних змін, ми тим самим дозволяємо чужому переконанню впливати на своє особисте життя. «Текст значніший за самого себе, він набуває рис моделі культури, а з іншого боку він має тенденцію здійснювати самостійну поведінку, уподібнюючись автономній особистості» [4; с.132]. При цьому, протонаратив також може бути і соціокультурним зразком, який здійснює вплив на особистість. *Сприятий смисл і розгорнутий іншою людиною і в іншому емоційному стані дозволяє нам отримувати нову історію під новим кутом зору.* Інакше кажучи, «людина може смисли перевизначати і довизначати, реконструюючи таким чином як власні уявлення про зовнішню і внутрішню реальність, так і результати інтерпретації та реінтерпретації особистого досвіду» [12].

Отже, «у разі смислової переробки соціокультурних сенсів, а також перевизначення і довизначення пропонованих культурою зразків і життєвих завдань виникають особисті новоутворення, що свідчать про формування у людини того або іншого життєвого і особистого проекту» [12].

Протонаративи є своєрідними метафорами щастя і алгоритмами чужого розуму, мета яких енергозбереження особистих

сміслових ресурсів. В момент віднайдення чужого життєвого смислу (протонаративу) відбувається емоційний сплеск, який підбадьорює людину на пошуки особистих подієвих змін. Як визначає Т.М. Титаренко, «особистісний цикл є сукупністю взаємопов'язаних процесів ідентифікування, практикування, автоматизації та діалогування, що утворюють відносно стійке коло життєконструктів...» [10; С.73].

Важлива не тільки дієва сторона в самопректуванні, а й емоційний стан людини. Сприйняття «протонаративних істин» відбувається часто з повною довірою і вірою в дієвість даного напису, з надією на ефективність чийогось життєвого смислу, і мрією що буде саме так як у автора, який ділиться такою інформацією. Саме віра (від латин. *ventas* – істина, *verus* – істинний) є особливим станом психіки, що полягає в можливості переходу віри у майбутньому в упевненість (тверде знання, відсутність сумнівів за майбутнє). При цьому віра, як особливий стан людини відображає не тільки те конкретне, на що вона спрямована (предмет віри і сподівань), але, головним чином, емоційне і ціннісне ставлення до нього, що відображає потреби та інтереси цієї особистості. *Найголовніше, що віра знищує гординю, що безперечно важливе для перегляду свого життя під новим кутом зору без ЕГО, та створення нових напрямків для вирішення нових життєвих завдань* [2].

Це стосується і надії, як позитивно забарвленої емоції, що пов'язана з очікуванням задоволення своєї потреби, і така що позначає відчуття, емоційне переживання, яке завжди супроводжує *людське очікування майбутнього*, що оцінює вірогідність позитивного бажаного підсумку дій у діяльності людини. Таке відчуття може перерости в упевненість, що щось бажане (як шуканий для людини феномен, подія, стан) настане рано чи пізно. Сама ж надія – це основний настрій людини, погляд якої спрямований не стільки на фактичне у даний час (навіть погане для нього), скільки на позитивно оцінюване майбутнє, яке людина для себе проектує [7]. Для самопроектування обнадійливий емоційний стан стає рушійною силою, яка швидкого приводить людину до смислової мети.

Американський філософ Бовенс, вбачає корисність надії для самопроектування: «1) надія розкривається та відкривається людині; 2) суб'єктивно надія протидіє ризику антипатії, огиді; 3) надія створює нові надії; 4) надія створює завжди очікування з можливим позитивним результатом, вселяючи людині оптимізм; 5) вона додає упевненості, стійкості, міцності і надійності власним перспективам, переконанням, прагненням; 6) вона завжди звернена до ідеалу мрії, до кращого і

якнайкращого для людини зараз і в майбутньому; 7) зверненість надії у майбутнє примушує людину мислити хоча й мінімально раціонально, послідовно, виходити із зміни станів, причинності і т.п.; 8) надія завжди ворог і антипод песимізму, вона є стійке відчуття у людини «самовпевненості» і відчуття самоцінності; 9) надія – це початок для передбачення майбутнього; 10) вона ніколи не тлумачиться як вимога: «все і одночасно!», оскільки за природою вона суть / міра існування між найменшою для цього можливістю, неможливістю і не дуже великим, але досяжним; 11) надія по суті є локомотив для життєствердження, ліки від невпевненості, сумнівів, коливань, різних страхів і фобій, паніки і відчаю» [14].

Сподівання та мрія є особливою формою уяви, локалізованою і спрямованою на достатньо віддалене майбутнє і така, що об'єднує уявлення про життя високої якості. Часто виступає сильним чинником творчого життєвого пошуку [14].

Спираючись на вищезначені теоретичні положення науковців які проводять дослідження психологічних особливостей самопроекування особистості в Інтернеті і не тільки, ми провели власне дослідження взявши за основу вплив протонаративних форм на створення власних життєвих проєктів.

По-перше, що для нас є блог? Це персональні і групові сторінки на Facebook які мають за мету позиціонування і використання протонаративів (мемів і демів). Ми моніторили відгуки та обговорення з приводу певних протонаративів на таких групових сторінках як: «Слова не подвластные времени», «Сообщество: меняющие реальность», «Правила жизни», «Фитнес для мозга», «Возвращение к себе, или у тебя все получится», «Мужские мысли», «Дни, Жизнь, Суть», «Крик души – мысли вслух», «Мастера вселенной», «Куда приводят мечты», «Симфония успеха», «Записки успешного человека», «Фиксаты и пиксаты». Відгуки «подобается – ОК» свідчили про схвалення даного смислу, а функція «поділитись» на власну сторінку чи сторінку друга вважалась за привласнення думки для взяття за основу і втілення в життя, чи просто замислитись над....

46 особам, які входили до цих груп і були їх користувачами, було запропоновано відповісти на таке запитання: *Чим Вас приваблюють мотиватори та демотиватори? Як Ви вбачаєте їх використання?* (допускалось декілька відповідей):

- просто цікавий новий вид інформації – 12 осіб;
- краще розуміти соціокультурний досвід – 45;

- вони мене мотивують до переосмислення власного життя – 34;
- вони мене кардинально змінюють – 36;
- в спілкуванні вдало самопрезентують себе у соціумі – 44;
- отримую «домінантну емоцію» від використання їх – 46;
- вони мене ведуть до окультурювання власного досвіду «естетичне чуже як забуте своє» – 28;
- виказують мою зрілість – 34;
- сприяють розсудливому спілкуванню – 41;
- сприяють сенсоутворенню – 40;
- створюють сюжети «нового-майбутнього» більш якіснішого життя – 39;
- вони викликають у мене відповідальність перед самим собою – 38;
- вони переплановують і корегують мої попередні соціальні практики – 36;

Отже, можна припустити, що меми і деми зачіпають саме глибинні загальнолюдські якості і відносини. І тому, дещо змінюється вектор особистісних змін. Людина розуміє, що лише після глибинної переоцінки власних якостей можливе загальноприйнятне соціокультурне облаштування себе в суспільстві. І сумлінний і ретельний перегляд подій минулих часів з позиції сприйнятих протонаративів свідчить про відсутність ЕГОцентричності та ЕГОспрямованості.

Тут на заваді лише може стати занадто велика кількість сприйнятої протонаративної інформації. Вона не може утримуватись довго в пам'яті. І лише пропустивши через власні смислові фільтри і використавши їх на практиці, можливо створення особистого стилю власного життя.

З таких міркувань ми запропонували досліджуваним вибрати певну кількість мотиваторів, які у них викликали переживання з минулого, і бажання змінити життя саме на цій ділянці соціокультурних відносин.

Для систематизації і більш якісної наочності мотиваторів ми запропонували загальновідомий прототип «Дошки бажань» (яку часто використовують люди просто візуалізуючи свої мрії і не прикладаючи ніяких зусиль до здійснення власних мрій, віруючи що вони здійсняться самі по собі (Таб.1). У нашому випадку ми таку дошку-схему назвали «Віртуальна матриця особистих прагнень». Це створення нового

контексту життя, який визначає нові вектори особистого розвитку і соціокультурного зростання.

Таблиця 1. Віртуальна матриця особистих прагнень

Що треба для досягнення добробуту?	Моя репутація!	Що допоможе в особистих стосунках з партнером / партнеркою?
Що збереже здоров'я та гармонію в собі?	Власне фото	Що допоможе у вихованні дітей?
Що допоможе добути знання та саморозвиток?	Моя кар'єра і успіх!	

Учасникам експерименту пропонувалось створити таку віртуальну дошку (електронний файл), і в кожний сектор помістити мотиватор який більше відповідав їхнім прагненням до змін. Також пропонувалось самостійно створити мотиватор (є спеціальні сайти по самостійному створенню мотиваторів). Бо саме поєднання візуальної основи і мотиваційного вислову є найбільш інформативним матеріалом для психологічного дослідження. Тут ми враховували і візуальні образи, і колір, і сюжет був для нас матеріалом для інтерпретацій. Пустий сектор дозволяв утворити свій напрямок для самопроєктування. Також можна було утворювати додаткові клітинки навколо свого фото. Формат листка файлу обмежував наплив і вибір мотиваторів, тим самим виділяв найголовніше бажане для досягнення. Якщо людина уже вдало (на її думку) використала мотиватор, то вона знімала його з дошки і переносила до листка-файлу «Скринька здійснень».

Як виявлялось у процесі експерименту кожен обраний мотиватор викликав спомини про життєву історію, яка на їх думку була невдала завдяки відсутності «мудрого рішення», «вдало підібраних слів», «недооцінки ситуації, чи невірної її інтерпретації». Учасники експерименту за власним бажанням розповідали попередні історії, самі не помічали, як протонаратив розгортався у повноформатний наратив (події минулих часів), та трансформувався у проєктний перспективний план для подальшого особистого духовного зростання. Більшість

протонаративів з'являлася в клітинках: «Що треба для досягнення добробуту?», «Моя кар'єра і успіх!», «Що допоможе в особистих стосунках з партнером / партнеркою?». Це свідчить про те, що людина живе в прискореному урбанізованому світі, і ніколи не замислюється, що основою всього є здоров'я і гармонія з собою та надбана репутація. Клітинка «Моє здоров'я і гармонія з собою» заповнювалась останньою, чи взагалі в 21 випадку залишилась порожньою. Також, клітинка «Що допоможе у вихованні дітей?» була заповнена більшою мірою протонаративами з фінансовим акцентом, і картинками що відображали матеріальний добробут дитини.

На початку і при кінці експерименту ми просили людей (які використовують мотиватори) неспішно вибрати будь яке фото з Інтернету, яке найбільше відображає їх відчуття та мотив перебування у віртуальному інформаційному просторі. Таке завдання було надане 20 досліджуваним, які не використовували і не використовують мотиваційну інформацію в Інтернеті. На наше здивування фотографії з обох груп на початку експерименту відображали кам'яні образи, дерев'яні фігурки біля комп'ютера, коло кам'яних людей які стоять під водою спиною один до одного, людина яка іде і розсипається на піщинки, джин в плящі яка оповита павутинням, людина яка закрила долонями обличчя але все бачить, та ін. Ми припускаємо, що відсутність чіткої мети перебування в Інтернеті призводить до відчуття самотності і руйнування / марнування свого життя і часу. Після проведеної роботи з «Віртуальною матрицею особистих прагнень» переважна більшість учасників експерименту підбирала образи рослини яка пробивається скрізь асфальт, равликів на скейті, яскраві ландшафти, усміхнені люди, природою що оживає, людей які ідуть на зустріч комусь / чомусь.

Висновки. Підсумовуючи сказане вище, можна зробити висновок, що особистісні проекти не можуть бути в чистому вигляді «корисні» чи «некорисні», вони не мають чітких підсумкових меж досягнення мети тому, що не мають показника «усталений» чи «мінливий». Використання «протонаративних істин» сприяє духовному зростанню, зануренню і залученню до соціокультурної спадщини. «Духовність є основою будь якого життєвого проекту, робить його соціально значимим, таким, що зміцнює суспільство та його основи» [1]. Саме головне, що ЕГОцентричність майже втрачає свою силу та вплив на особистість, яка використовує протонаративи як сторонню ущільнену ціннісно-смыслову перспективу для особистого зростання.

Література

1. Бухарцева Н.Г. Самопроектирование: единство самореализации и развития внутреннего мира личности [Электронный ресурс] /Н.Г. Бухарцева // Педагогическое образование в России. – 2013. – №2. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/samoproektirovanie-edinstvo-samorealizatsii-i-razvitiya-vnutrennego-mira-lichnosti>(18.07.2015).
2. Вера (понятие) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psychology.net.ru/dictionaries/psy.html?word=125> (26.08.2012.)
3. Зорин А.Л. Понятие «литературного переживания» и конструкция психологического протонарратива / Андрей Леонидович Зорин // История и повествование: Сборник статей. – М., 2006. – С. 12–27.
4. Лотман Ю.М. Асимметрия и диалог. /Лотман Ю.М. Семиосфера. – СПб., 2000. – 603 с.
5. Менегетти А. Онтопсихология и меметика [Электронный ресурс] / А. Менегетти. – Режим доступа: <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3039> (15.04.2010).
6. Мечта (понятие) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psihotesti.ru/gloss/tag/predstavleniya/> (26.08.2012).
7. Надежда (понятие) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F> (26.08.2012).
8. Сапогова Е. Е. Анализ Я-концептов и Я-метафор в содержании индивидуальных нарративов субъекта [Электронный ресурс] / Е.Е. Сапогова // Прикладная психология: достижения и перспективы /Под ред. Л.А. Мирской, Т.Ю. Синченко, В.Г. Ромека. – Ростов-на-Дону: «Фолиант», 2004. – С. 50–79. – Режим доступа: <http://esapogova.narod.ru/texts/self.rtf> (18.06.2013).
9. Сапогова Е.Е. Автобиографирование как процесс социодетерминации личности // Культурно-историческая психология. – 2011. – № 2. – С.37–51.
10. Титаренко Т.М. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності: монографія / Т.М. Титаренко, О.М. Кочубейник, К.О. Черемних; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К.: Міленіум, 2014. – 206 с.
11. Тульчинский Г.Л. Личность как автопроект и бренд: некоторые следствия // Философские науки. –2009. –№ 9. –С. 47–60.

12. Чепелева Н. В. Самопроектирование личности в дискурсивном пространстве / Н.В. Чепелева // Человек, субъект, личность в современной психологии. Материалы международной конференции, посвященной 80-летию А.В. Брушлинского. Том 3. /Отв. ред. А.Л. Журавлёв, Е.А. Сергиенко. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2013. – С. 342–345.
13. Чернявская В. Е. Текст статичен или текст процессуален? / В.Е. Чернявская // Когнитивия, коммуникация, дискурс: межд. сб. научных статей ХНУ им. В.Каразина (Харьков). – 2010. – № 1. – С. 123–131.
14. Bovens L. The Value of Hope / L. Bovens // Philosophy and Phenomenological Research. – 1999. – v. LIX, N 7. – pp. 670–730.
15. Prince G. A Grammar of Stories. An Introduction / G. Prince. – Hague-Paris : Mouton, 1973. – 256 p.
16. Prince G. A dictionary of narratology / G. Prince. – Lincoln – London : University of Nebraska Press, 2003. – 126 p.
17. Uzarevic J. Problem ponavljanja prekinutoga ponavljanja / J. Uzarevic // Književna smotra, (Zagreb). – 2004. – br.127 (1): –P. 37–44.

References transliterated

1. Buhartseva N.G. Samoproektirovanie: edinstvo samorealizatsii i razvitiya vnutrennego mira lichnosti [Elektronnyy resurs] /N.G. Buhartseva // Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii. – 2013. – #2. – Rezhim dostupa : <http://cyberleninka.ru/article/n/samoproektirovanie-edinstvo-samorealizatsii-i-razvitiya-vnutrennego-mira-lichnosti> (18.07.2015).
2. Vera (ponyatie) [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://psychology.net.ru/dictionaries/psy.html?word=125> (26.08.2012.)
3. Zorin A.L. Ponyatie «literaturnogo perezhivaniya» i konstruktsiya psihologicheskogo protonarrativa / Andrey Leonidovich Zorin // Istoriya i povestvovanie: Sbornik statey. – M., 2006. – S. 12–27.
4. Lotman Yu.M. Asimetriya i dialog. /Lotman Yu.M. Semiosfera. – SPb., 2000. – 603 s.
5. Menegetti A. Ontopsihologiya i memetika [Elektronnyy resurs] / A. Menegetti. – Rezhim dostupa: <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3039> (15.04.2010).
6. Mechta (ponyatie) [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://psihotesti.ru/gloss/tag/predstavleniya/> (26.08.2012).

7. Nadezhda (ponyatie) [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupa: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Nadiya> (26.08.2012).
8. Sapogova E. E. Analiz Ya-kontseptov i Ya-metafor v sodержanii individualnykh narrativov sub'ekta [Elektronniy resurs] / E.E. Sapogova // Prikladnaya psihologiya: dostizheniya i perspektivy / Pod red. L.A. Mirskoy, T.Yu. Sinchenko, V.G. Romeka. – Rostov-na-Donu: «Foliant», 2004. – S. 50–79. – Rezhim dostupa: <http://esapogova.narod.ru/texts/self.rtf> (18.06.2013).
9. Sapogova E.E. Avtobiografirovanie kak protsess sotsiodeterminatsii lichnosti // Kulturno-istoricheskaya psihologiya. – 2011. – # 2 . – S.37–51.
10. Titarenko T.M. Psihologichni praktiki konstruyuvannya zhittya v umovah postmodernoyi sotsialnosti. Monografiya / T.M. Titarenko, O.M. Kochubeynik, K.O. Cheremnih; Natsionalna akademiya pedagogichnih nauk Ukrayini, Institut sotsialnoyi ta politichnoyi psihologiyi. – K.: Milenium, 2014. – 206 s.
11. Tulchinskiy G.L. Lichnost kak avtoproekt i brend: nekotorye sledstviya // Filosofskie nauki. –2009. –# 9. –S. 47–60.
12. Chepeleva N. V. Samoproektirovanie lichnosti v diskursivnom prostranstve / N.V. Chepeleva // Chelovek, sub'ekt, lichnost v sovremennoy psihologii. Materialy mezhdunarodnoy konferentsii. posvyaschennoy 80-letiyu A.V. Brushlinskogo. Tom 3. /Otv. red. A.L. Zhuravlyov, E.A. Sergienko. – M. : Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2013. – S. 342–345.
13. Chernyavskaya V. E. Tekst statichen ili tekst protsessualen? / V.E. Chernyavskaya // Kognitsiya, kommunikatsiya, diskurs: mezhd. sb. nauchnykh statey HNU im. V.Karazina (Harkov). – 2010. – # 1. – S. 123–131.
14. Bovens L. The Value of Hope / L. Bovens // Philosophy and Phenomenological Research. – 1999. – v. LIX, N 7. – pp. 670–730.
15. Prince G. A Grammar of Stories. An Introduction / G. Prince. – Hague–Paris : Mouton, 1973. – 256 p.
16. Prince G. A dictionary of narratology / G. Prince. – Lincoln – London : University of Nebraska Press, 2003. – 126 p.
17. Uzarevic J. Problem ponavljanja prekinutoga ponavljanja / J. Uzarevic // Knjizevna smotra, (Zagreb). – 2004. – br.127 (1): –P. 37–44.